

Matija mafaja

Matija mafaja pa luknje prodaja. Po čem pa jih dáje? Po liri najraje.	Komolci, kolena tri luknje imajo, skoz luknjo v podplafih vsí prsí zijajo.
Dve luknji od zadaj razstávljeni sta, za kupce bogate pripravljene sta.	Na rjavem klobučku je lukenj deset: razmršeni laski tam kukajo v svet.

Matija mafaja
pa luknje prodaja.
Je svet brez srcá —
nič, nič ne prodá.

Julij Slapšak

En starček je živel...

Ilustriral Fr. Godec

1. Sedemnajstičar

Nekatera vina od starega trsja so bila kaj pitna in sloveča, na primer: bojničan, bizeljčan, ljutomerčan, jeruzalemčan. Pa tudi ona iz Gadje peči, s Trške gore in z Malkovca. Posebno še od izbranih trt, kakor so: lipina, muškačelec in žametasta črnina. Ne tako od beline; vino od beline se je sicer že mlado ubrisalo, a je bilo le rezno in kislo, zlasti še iz leg, ki niso prijale. Kdor je imel vinograd, ki ni bil zavarovan pred ostrimi severnimi vetrovi in ki ni bil obrnjen proti poldnevu, tisti je prideloval od beline pravo kislico, ki je pekla po grlu in delala zgago, da se ti je kar pehalo iz želodca. Iz takega vina so se norčevali: »Ej, bratec, bo treba že prec na pomlad prevaliti sod na vehe, da ti ne razjé kislica dog na dnu in ti ne izteče vino iz vinske posode.«

Pred petdesetimi leti se je stara trta izrodevala in je postala tako lahek plen trtni uši, ki se je mogočno razpasla po naših vinogradih in kakor kuga uničevala izrodlo trsje. Kjer so prej razveseljevale oko in srce rodne vinske gorice, tam so se zdaj razprostirale puste goličave. Ljudje so tarnali in vzdihovali, ali kmalu so uvideli, da žalovanje nič ne pomaga. Govorili so si: »Brundaj ali ne brundaj, kar je vrag vzal, ne bo dal več nazaj, le v delu in trudu je odpomoč.« Tako so si govorili pa v roke pljunili ter šli takoj na delo: opustošene vinograde so začeli prenavljati. Zasajali so jih z novim trsjem, s samimi trtami cepljenkami, ki se jih trtna uš ne prime in rode v veliko veselje starim in mladim samo žlahtno grozdje. Vino od teh trt, posebno še iz ugodnih sončnih leg, je dobro in zdravo ter ima moč, da kar hitro razveže jezike. Hudomušneži, ki jih imajo za ušesi, so bili dobre volje, da so videli petelina, ki je grozdje zobal, in bi dali za stavo uš za kravo, da je to gola resnica. Pili so ga radi, četudi niso bili bolj žejni kakor mlinarjeve kokoši.

Tudi stari Andreje s Topolovca pri Boštanju ob Savi na Dolenjskem je svoj sončni vinograd prenovil z novo trto. Nasad je skrbno uredil po točno

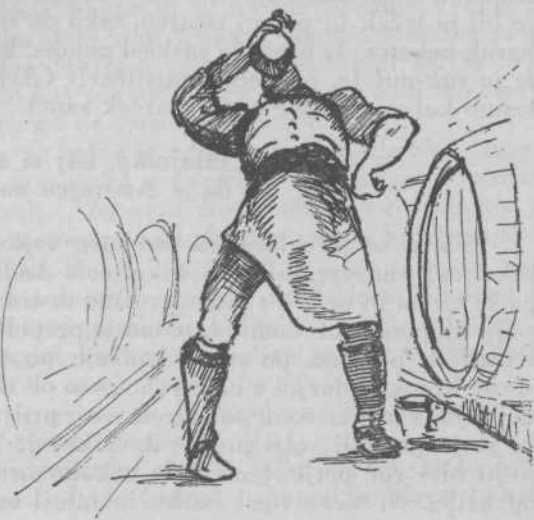
določenem načrtu. Trte mu ne šarijo zdaj nič več križem-kražem po vinogradu kakor drevje po hostah, ampak so razvrščene v ravnih vrstah navzdolž in počez. Od katere koli strani pogledaš, povsod načrtni red: vrsta za vrsto vzdolž, red za redjo počez, vse v ravni črti kakor napete vrvíce. Prav kot urejena vojska je razvrščen ves nasad, ki mora razveseliti vsakogar, kdor ga vidi, posebno še tedaj, kadar je trta obilo obložena s sladkim grozdom, da ga komaj nosi. Novi upi dvigajo takrat staremu Andrejcu radostno srce in mu prerokujejo lepšo bodočnost. Ni se tedaj čuditi, da tako rad zahaja na Topolovec gledat svoj zaklad — priljubljeni vinograd z belo zidanico. Tudi prijatelji se radi oglašajo pri njem ter mu gostolé: »Hej-hej, Andrejc! Lej, sreča človeka tudi sreča. Tebe je že, kaj? O, blagor ti!« Ali take besede so staremu Andrejcu toliko ljube kot psu palica; njemu je mar le delo, trdo delo, ki je vir vsake sreče.

Leto za letom je prideloval stari Andrejc žlahtno vinsko kapljico, da ji ni bilo kmalu para. Človeka je ogrela in spravila v židano voljo, pa naj bi bil prej tudi ves teden čmeriko kuhal ali česen grizel, da ga je popil le dobre pol buče. Izredno dobro vino je pa pridelal Andrejc leta sedemnajstega. Penilo in iskriilo se je v kozarcu kakor čisto zlato; ubrisano kakor sonce je teklo po grlu kot olje in med. A kdor je le nekoliko preveč pogledal v kozarec, tega je vrglo. Najstarejši ljudje niso pomnili tako žlahtne vinske kapljice, kakor jo je Bog dal in trtica rodila leta sedemnajstega. Zato so to vino krstili za sedemnajstičarja. O njem so govorili: »Sedemnajstičar je dober, dokler ti njega zmoresš; kadar pa on tebe, gorje tebi! Gledati v kozarcu ga že smeš, pokušati še tudi, a piti nikar; te bo prec vrgel za mejo.« Tako so govorili nekateri iz skušnje.

Stari Andrejc ni maral nikdar piti vina iz kozarca, tudi sedemnajstičarja ne. Zanj je veljala le pisana majol-majolčica, kvečjemu še vinska buča. Ali pil ga je pa le po pameti, kadar je bil žejen, v razvedrilo in veselje, kadar je bil utrujen in so ga mučile skrbi in težave. Tudi dames, ko je izmučen od dela stopil v zidanico, je pogledal po majol-majolčici, prelepo pisani in natočil sedemnajstičarja. »Kako da bi ga ne smel piti?« je nejevoljno zamrmral, čeprav je vedel, kakšno moč ima in da se jih je v kupici že več utopilo kakor v morju utonilo. »Pij, Andrejc, tudi sedemnajstičarja, samo pameti ne zapij,« je modroval, »da ne boš ti tisti osel, ki je vodo nosil, pa je od žeje poginil.«

Slamnati konj in voden mož sta mu je bila že od nekdaj odvratna. »Zato, ker sta oba za nič,« je potrjeval, »prvi, ker samo slamo žre in se že pri praznem vozu spoti, drugi, ker samo vodo žuli ali žlampa, da mu v črevih kruli, tako da ga še pri močniku in žgancih pot obliva.«

Sedemnajstičarja je torej natočil Andrejc v majoliko. »E, vino je le najboljše zdravilo,« je rekel, »je vedno kuhano in pečeno, pa če je tudi sedemnajstičar.« In še je dostavil: »Prizanašanje še konja ujé, pa bi naj pustil, da bi še vino? Kaj bi ne bilo to škoda? Kar Bog dá, pa ti naj zlodej vzame? Zato pa: Ne

prizanašaj mu! Pij ga, Andrejc, če je tudi sedemnajstičar, saj ti ni na srcu zrastell« In ga je pil in drugega nalil... Tam daleč na visoki bukvi je grulil hostni golob grivar. »Te bo ruk-nu, te bo ruk-nu! Bo, bo!« Andrejc ga ni slišal.

Že po prvih požirkih ga je poživila božja kapljica. Začutil je njen blagodat po vseh žilah in žilicah, celo v podplatih, kakor je imel navado reči. Vino ni vedno samo, pridruži se mu pesem, ki preganja človeku skrbi. Tudi Andrejcu se je odprlo grlo in srce. Začel je prepevati, kakor da je fant od fare in ne starček, ki mu že smrt kleplje koso za hrbtom. Dokler mu še ni stopilo vino v glavo, je v veselem razpoloženju ždel pri majoliki, hvalil Boga za dobro vinsko letino — za sedemnajstičarja in prepeval dokaj čvrsto:

»Bog Oče ga je ustvaril,
Bog Sin ga je sadil,
Sveti Duh ga je posvetil,
Andrejc ga bo pa pil.«

Ko pa je že malo preveč pogledal v posodo, mu je rojila po glavi in ga ščipala v srcu le pesem o pisani »majol-majolčici«. Pogledoval je tedaj po majoliki, ki jo je držal pred seboj v roki, še in še pokušal iz nje in ko se mu je grlo docela omehčalo, je ganljivo zapel:

»Majol-majol-majolčica,
prelepo bod' pozdravljena!
Od zunaj lepo pisana,
od znotraj z vinom štrihana.

Majol-majol-majolčica,
prelepo bod' pozdravljena!
Le primi jo za roče,
naj teče, kamor hoče.«

V bližini je zaokrožil ščinkavec? »Ščink, ščink, Andrejc zapusti hlevček!
Ščink, ščink, Andrejc, pojdiva domov!«

»Saj tudi grem!« se mu je odzval Andrejc ter se odpravljaj. Bil je Andrejc že od mladega vina vaje in ga je precej nesel, a ko je to pot vstal, je bil le težak in precej okajen, tako da so mu bile noge nekam nerodne in korak negotov. Iz hoste je zaslišal goloba, ki je grulil: »Andrejc, te je ruk-nu, te je ruk-nu! Je, je! Sedemnajstičar!« Glava mu je tedaj klonila in bolj žalostno kot veselo je ginjeni starček zapel:

»Majolka, kaj si storila,
da si Andrejca napojila?«

Sinica se je oglasila z breskove vejice in oponesla starčku: »Kikeljca, kikeljca! Andrejc, kikeljca, kikeljca!« Andrejc je ugovarjal: »E, pijana baba pa še nisem in ne!« ter samozavestno in trdno prestopil prag zidanice. Zazibal se je tik pota proti domu, zato mu je prepelica v sosedovi njivi zapetpedikala: »Andrejc, po stezi, po stezi! Andrejc, po stezi, po stezi!« Naravnal se je na stezo, krepko udarjal z nakovano peto ob tla, krilil z rokami v določeno smer ter dajal s tem mero in poudarek svoji priljubljeni pesmi o »majol-majolčici«, ki jo je po mili volji prepeval. A kar je zdaj prihajalo iz njegovega grla, to ni bilo več petje, temveč le nekako brundanje, ki je hreščeče odmevalo od hriba. Ni sicer vozil barke in meril ceste, nadelan je bil pa le močno.

Slavček ga resno posvari tam v nizkem leščevju: »Arnejc pije, pije, pije — dokler se ne napije; potem ga bo pa sv. Peter pred nebeškimi vrati: Cuk - cuk - cuk - cuk!«

Čim bolj se je bližal stari Andrejc domači hiši, tem bolj je spoznaval, da ga je bilo danes le malo preveč in da se torej to pot ni držal prave mere. E, sedemnajstičarja ni še poznal, ne njegove ognjene moči! Potrt je bil prav močno in v svoji bridkosti je očitajoče potožil majolmajolčici:

»Majolka, kaj si storila, da si Andrejca napojila?«

Na bližnjem hrastu se oglasi zdaj zlati kobilar in ga vpraša: »Andrejc, ali si ga pil? Ali si ga pil?« Andrejc mu prikima in odgovori: »Sem ga, sem ga — sedemnajstičarja.« Zlati ptič mu reče: »Andrejc, pa si grešil, pa si grešil, da si ga pil: o majolčici ne boš več pel — hudobec te bo vzel, te bo vzel!«

(Dalje prihodnjič.)

J. Kmet

Prva nezgoda

Ilustriral L. Debeljak.

Ojoj! Janezku se je kar temno naredilo pred očmi. Pomencal jih je, široko razprl in zapičil v abecednik, a črte so se križale in plesale v slepivi meglici; še kozel, ki v knjigi na vso splav dirja proti učenčku, se je obrnil proti Janezku. Vsaj tako se mu je zdelo, da ga bo vsak hip podrl pod klop.

Dvičnil je glavo. Po razredu je šumelo. Janezek se je žalostno in proseče zazrl v učiteljico Julko, ki je počasi šla po razredu, sedla za mizo ter glasno in ostro brala iz abecednika, kakor bi se nič ne zgodilo. Včeraj je bila čisto drugačna, ko je Janezku dala zlati listek v spomin posebne pridnosti. Precej ga je pokazal doma bratcem in sestricam, mati ga je tako hvaležno pogledala, da mu je bilo kar nerodno. Oče se je pa ponosno smehljajal: »Veš kaj, mati, škoda bo, če ga ne bomo dali v šole.«

Na, zdaj pa takole. Zviška je udarilo nadenj kakor kladivo: zaprt! Prvikrat v svojem življenju bo sam sedel v razredu. V hipu ga je postalo sram, rdečica mu je zalila obrazek... Zaprt... Neznansko ga je zapekla ta beseda. Učiteljica jo je pa izgovorila tako hladno in mirno kot še nikoli. Ne bo je preklecala. Kaj bi dal, da bi jō...

»Zaprtek,« ga bodo zmerjali sošolci. Kaj bodo rekli doma? Sosede se bodo materi muzale: lej, saj je tvoj prav tak kakor so drugi. Zdaj se je pa začelo. Vsak drugi dan bo zaprt kakor naš... Črn madež se bo razlil na njegovo življenje; zmeraj ga bo nosil, dokler bo živ...

S Tinetom sta se stepla. Prav je, da ga je vrgel po tleh, kaj ga je pa zmerjal... »Ne bo me, nak,« je tiščal trmasto...

»Prosil bi učiteljico,« se je oprijemal zadnje bilke. ...Ne, ne... samo zaprt ne! Mati bo jokala, sestrice se bodo čudile... Podprl je glavo z drob-